

Beleidsplan Natuurwacht Bommelerwaard 2023-2027

Dit meerjarenbeleidsplan voor de periode 2023-2027 is gebaseerd op de doelstellingen die staan omschreven in onze statuten. Het beleidsplan vormt de basis voor het jaarlijks op te stellen jaarplan. Het jaarplan, dat wordt voorgelegd aan de leden op de algemene jaarvergadering, heeft de betekenis van een jaarlijks uitvoeringsprogramma.

De Natuurwacht Bommelerwaard is een natuurvereniging die zich met vele zaken m.b.t. de natuur bezighoudt. In meerdere regio's in ons land zijn er onderscheidende natuurverenigingen die specifiek werkzaam zijn met één taak, bijvoorbeeld natuureducatie (IVN) of landschapsbeheer (Stichting Landschapsbeheer Gelderland). Binnen de Bommelerwaard neemt de Natuurwacht Bommelerwaard veel van dit soort taken voor haar rekening. Daar waar mogelijk in samenwerking met anderen, zoals de genoemde natuurorganisaties.

We onderscheiden de volgende taken:

1. Algemene zaken
2. Natuureducatie
3. Landschapsbeheer
4. Natuurbescherming
5. Natuurstudie en onderzoek

1. Algemene zaken

Dit zijn alle zaken met betrekking tot het goed functioneren van de Vereniging Natuurwacht Bommelerwaard.

Bestuur

Conform de statuten dient het bestuur uit een oneven aantal leden te bestaan, met een minimum van vijf bestuursleden. Indien het bestuur dit aantal niet haalt, zal het bestuur proberen de vacature(s) zo spoedig mogelijk op te vullen.

Het is voor de vereniging belangrijk dat de continuering van taken van het bestuur, maar ook werkgroepen en andere lopende zaken gewaarborgd is. Hier willen we de komende jaren extra aandacht aan geven.

Leden

Eind 2022 had de Natuurwacht 473 leden. Het bestuur blijft zich inzetten voor het uitbreiden van het aantal leden, met het streven om (minstens) 500 leden in het jubileumjaar 2025 te hebben.

Het bestuur vindt het belangrijk de leden betrokken te houden en enthousiast te maken zich in te zetten voor de vereniging. Leden ontvangen daartoe tweemaal per jaar het magazine 'Natuurlijk Bommelerwaard'. De komende jaren wil het bestuur extra aandacht schenken aan gerichte activiteiten voor en communicatie naar leden.

- het organiseren van activiteiten waaraan leden een actieve bijdrage kunnen leveren, zoals telprojecten of onderzoek met wildcamera's.
- het aanmoedigen van leden om deel te nemen aan een werkgroep door bij activiteiten hierover in gesprek te gaan, de mogelijkheid te noemen in het magazine, de werkgroepen beter te profileren naar het publiek (o.a. op website, social media) en openbare werkgroepactiviteiten te organiseren.

Financiën

De Natuurwacht is financieel een gezonde vereniging. Mede dankzij in het verleden opgebouwde reserves kunnen we functioneren zonder gemeentelijke subsidies en kan het lidmaatschapsgeld op een aantrekkelijk niveau blijven. Voor de komende jaren zijn twee grote uitgaven bekend. Er wordt gewerkt aan een Vogelatlas Bommelerwaard in boekvorm, waarvan de uitgave gepland staat in 2025. Daarnaast wil de Natuurwacht een perceel pachten om dit natuurvriendelijk in te richten.

Voorlichting en PR

Het is belangrijk dat de inwoners van de Bommelerwaard weten dat er een Natuurwacht is. Het is daarom goed bij regelmaat in de publiciteit te komen met bijvoorbeeld aankondigingen of verslagen van onze activiteiten. Sociale media en een actuele website zijn daarvoor ook belangrijke instrumenten. Maatschappelijke thema's als de energietransitie, het klimaat, en lokale ontwikkelingen willen we meer onder de aandacht brengen. De Natuurwacht wil de komende jaren haar activiteiten aan een breder publiek kenbaar maken door met meer regelmaat de lokale media op te zoeken. Denk daarbij aan verslagen van inventarisaties, werkgroepactiviteiten, en projecten als de Vogelatlas Bommelerwaard.

Ook het geven van lezingen draagt bij aan een positief draagvlak. Zowel op eigen initiatief als op uitnodiging zal de Natuurwacht lezingen blijven verzorgen.

2. Natuureducatie

Tot het onderdeel natuureducatie rekent de Natuurwacht: excursies, contacten met het onderwijs, contacten met andere organisaties zoals de scouting, begeleiden bij maatschappelijke stages, begeleiding van vrijwilligers in de heemtuin en kruidentuin, en het adviseren bij de aanleg van klompenpaden.

Activiteiten

De Natuurwacht wil blijven zorgen voor een divers aanbod aan activiteiten, waarbij verschillende soortgroepen, gebieden en andere aspecten van de natuur aan bod komen. Hierbij is er ook aandacht voor gerelateerde maatschappelijke thema's en lokale ontwikkelingen.

Excursies zijn belangrijk om leden en derden de mooie natuur te laten ervaren. Streven is om iedere zes weken een openbare excursie te organiseren met wellicht een mogelijkheid eenmaal per maand. Ook het organiseren van lezingen draagt bij aan de betrokkenheid met de natuur (en de Natuurwacht). We streven ernaar om minimaal drie keer per jaar een openbare lezing te organiseren. Deze kunnen door iemand van de Natuurwacht gegeven worden, of door externen. De Natuurwacht wil het bereik en de uitstraling van de lezingen vergroten. Bijvoorbeeld door meer aandacht te geven aan de promotie, en door af en toe een externe spreker uit te nodigen. Wanneer de capaciteit het toelaat kan een vast ritme in de lezingen helpen om de bezoekersaantallen te vergroten.

Naast excursies en lezingen organiseren we activiteiten waaraan deelnemers een actieve bijdrage kunnen leveren. Bijvoorbeeld een openbare activiteit van een werkgroep, zoals de Martermaand, overzetten van padden, ophangen van nestkastjes, etc. of een inspanning in het kader van de natuurbescherming. Met nieuwe soorten activiteiten, zoals een natuurquiz, willen we proberen om een breder publiek te bereiken. Ook willen we de organisatie van de jaarlijkse Big Day Bommelerwaard (een vogelspotwedstrijd) in stand houden.

Jeugd

De jeugd is belangrijk als het om natuureducatie gaat. De vlinderwerkgroep van de Natuurwacht gaat bij scholen langs voor het project Vlinders in de Klas. Ieder jaar zijn er enkele leerlingen van het Cambium College die maatschappelijke stage lopen bij de Natuurwacht. Vooralsnog worden deze

ingezet bij het landschapsbeheer. De komende jaren wordt dit voortgezet. Bij de scouting worden natuuropkomsten verzorgd.

Klompenpaden

Stichting Landschapsbeheer Gelderland zet diverse klompenpaden uit in de provincie. Op initiatief van de gemeente Zaltbommel en Maasdriel worden in overleg met dorpsraden werkgroepen in het leven geroepen, die nadenken over een geschikte route en vervolgens in een gebied de erfeigenaren benaderen. De Natuurwacht maakt als adviserend lid deel uit van deze werkgroepen. De komende periode worden klompenpaden gerealiseerd in het buitengebied van Aalst en Velddriel.

3. Landschapsbeheer

Tot het onderdeel Landschapsbeheer rekent de Natuurwacht het beheer van natuurgebied De Kloosterwiel, het onderhoud aan de eendenkooi van Hedel, werkzaamheden door onze werkgroep Landschapsbeheer elders in de Bommelerwaard en het beheer van de kruidentuin en heemtuin in Zaltbommel. Voor de uitvoering van dit beheer heeft de Natuurwacht een werkgroep die bestaat uit 15 tot 20 vrijwilligers en die over voldoende en goed gereedschap moet beschikken om op een veilige manier te kunnen werken. Het veiligheidsplan waarin de risico's van de werkzaamheden van met name de werkgroepen Steenuilen, Torenavalk en Landschapsbeheer zijn opgenomen wordt de komende jaren verder uitgewerkt. Het gaat dan over zaken als het controleren van de gereedschappen, het informeren van de leden i.z. veiligheidsmaatregelen, en het aanbieden van cursussen waar gewenst/nodig. Stapsgewijs zullen diverse maatregelen worden genomen om de veiligheid op een hoger niveau te brengen. Het eerder genoemde veiligheidsplan moet jaarlijks worden geëvalueerd zodat mogelijke nieuwe risico's tijdig worden gesignaleerd.

De Kloosterwiel

Al vele jaren wordt dit natuurgebied gelegen tussen Zaltbommel en Gameren door onze Werkgroep Landschapsbeheer onderhouden. Er is een overeenkomst gesloten met de gemeente Zaltbommel dat de Natuurwacht dit gebied van ongeveer 10 hectaren beheert en daar een vergoeding voor ontvangt. De komende 5 jaren zullen wij dit beheer, zoals beschreven in het beheerplan, blijven uitvoeren.

Natuurgebieden Bommelerwaard

Behalve bovenstaande projecten zal jaarlijks ook 1 of 2 maal een project aangepakt worden elders in de Bommelerwaard. Hierbij hoort o.a. het onderhoud van het Roomgat nabij Hedel en Fort Voorne, die in eigendom zijn van Natuurmonumenten.

Nationale Natuurwerkdag

Jaarlijks wordt deelgenomen aan de Nationale Natuurwerkdag in het eerste weekend van november. Deze dag is een initiatief van LandschappenNL en wordt in Gelderland in samenwerking met Stichting Landschapsbeheer Gelderland georganiseerd.

Heemtuin en kruidentuin

De Natuurwacht heeft het beheer over twee fraaie tuinen in de binnenstad van Zaltbommel. Er is een werkgroep van ongeveer 10 personen, die tweemaal per maand een werkochtend heeft. Het beheer van de heemtuin richt zich vooral op stinzenplanten en waardplanten van vlinders. In de boomgaard en op de schapenwei lopen respectievelijk rashoenders en schapen (Hampshire Down). Nabij de heemtuin is een ooievaarsnest. Al deze genoemde zaken beogen dit deel van de stad open en groen te houden en het een aantrekkelijk wandelgebied te laten zijn voor eenieder. Van belang is dit cultuurhistorisch rijke gebied, bekend als de Weeshuishof, op een goed onderhoudsniveau te onderhouden. Dit i.s.m. de gemeente Zaltbommel.

4. Natuurbescherming

Een belangrijke doelstelling van de Natuurwacht zit in haar naam verborgen NATUUR-WACHT. De vereniging wil binnen haar mogelijkheden de natuurwaarden in de Bommelerwaard behouden en versterken. Landelijk en provinciaal wordt deze taak vooral door de milieufederaties opgepakt. De Natuurwacht doet dat in de Bommelerwaard en zal in dat kader samenwerken met bijvoorbeeld Stichting Landschapsbeheer Gelderland, de Capreton, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, de dorpsraden en de gemeentes. Dit impliceert dat wij ook komende jaren diverse gemeentelijke en provinciale plannen kritisch zullen volgen wanneer het aantasting betreft van de leefomstandigheden van flora en fauna. Gevraagd en ongevraagd zullen wij onze mening laten horen en indien wenselijk c.q. noodzakelijk deelnemen aan klankbordgroepen of andere vormen van communicatie met overheden en/of bedrijven.

Werkgroepen

Binnen de Natuurwacht zijn diverse werkgroepen actief die als doel hebben specifieke diergroepen in de Bommelerwaard extra te beschermen.

- De Werkgroep Steenuilen heeft de afgelopen jaren vele steenuilenkasten in de Bommelerwaard geplaatst. De bezetting en de broedresultaten in de kasten laten zien dat het werk van de werkgroep zinvol en succesvol is. Vanwege het werken met diverse gereedschappen (m.n. ladders, takels) op hoogte is er overleg met de Werkgroep Landschapsbeheer over hoe dit veilig gedaan kan worden. Zo wordt gekeken waar afstemming nodig of wenselijk is tussen de werkgroepen als het bijvoorbeeld gaat om het controleren van gereedschappen en aanbieden van cursussen.
- De Werkgroep Torenvalken plaatst nestkasten voor torenvalken. De komende jaren wil de werkgroep de focus verleggen van uiterwaarden naar landelijk gebied.
- De Werkgroep Vlinders zet de vlinderinventarisaties voort in de Lieskampen, Arkenswaard, en Hedelse Bovenwaard. Over het beheer van de Lieskampen door Staatsbosbeheer vindt soms overleg plaats met de werkgroep.
- De Werkgroep Poelen is in 2022 opgezet op initiatief van de Stichting Landschapsbeheer Gelderland met als doel om meer en/of beter leefgebied voor amfibieën te creëren, waaronder de kamsalamander. De komende jaren wordt verder invulling gegeven aan deze werkgroep.
- De Akkervogelwerkgroep wil akkervogels als patrijs, veldleeuwerik en kneu in de Bommelerwaard helpen. Samen met Stichting Landschapsbeheer Gelderland en VANL De Capreton wordt de komende jaren gezocht naar locaties waar maatregelen ten behoeve van akkervogels genomen kunnen worden. Daarnaast is het monitoren van de patrijs in de Bommelerwaard een belangrijke activiteit van de groep.
- De Werkgroep Kleine Marterachtigen brengt in kaart waar marterachtigen en andere zoogdieren hun leefgebied hebben. Bij bouw- en ontwikkelingsplannen moet hiermee rekening worden gehouden. Er moet dan bijvoorbeeld een ontheffing komen, of er moet voor compenserende leefruimte worden gezorgd. De werkgroep kaart het bij de overheid aan als er situaties worden geconstateerd die bedreigend (of juist kansrijk) zijn voor deze groep dieren, of als ergens specifieke maatregelen (bijv. faunapassage) gewenst zijn.

Maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkelingen: kansen en bedreigingen

Voor de komende jaren liggen er grote opgaves op het gebied van klimaatverandering, energietransitie, natuurinclusieve samenleving, recreatiedruk, en bevolkingsgroei. De toename in bouw en bevolkingsgroei en daarmee gepaarde druk op de natuur hebben extra aandacht. De Natuurwacht blijft hiervoor in contact met de gemeentes en terreinbeherende organisaties, ook als het gaat om naleving van de natuurbeschermingswet. Met de invoering van de nieuwe omgevingswet in 2023 verwacht de Natuurwacht steeds vaker gevraagd te worden betrokken te zijn

bij projecten die hieraan raken. De Natuurwacht wil gevraagd en ongevraagd bij deze projecten betrokken zijn/blijven wanneer er voldoende capaciteit voor is.

5. Natuurstudie en onderzoek

Het is goed om te weten wat de rijkdom is aan flora en fauna in de Bommelerwaard. Het is ook goed om alert te blijven op ontwikkelingen die schadelijk of juist positief zouden kunnen zijn voor de natuur. Om die reden is het belangrijk inventarisaties te blijven uitvoeren, waarnemingen door te geven en door te blijven gaan met tellingen door de diverse werkgroepen. Gezien de grote opgaven die er liggen, is het belangrijk dit gestructureerd te doen en de waarnemingen vast te leggen via bijvoorbeeld Waarneming.nl of meetnetten die aangesloten zijn bij het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM, zoals meetnetten van Sovon of de Vlinderstichting).

Werkgroepen

Binnen de Natuurwacht zijn diverse werkgroepen actief die inventarisaties uitvoeren:

- De Werkgroep Vogels voert elk jaar in één of twee gebieden inventarisaties uit.
- De Werkgroep Planten voert volgens een jaarplanning inventarisaties uit in de Bommelerwaard.
- De Werkgroep Vlinders voert inventarisaties uit in de Lieskampen, Arkenswaard, en Hedelse Bovenwaard. Deze inventarisaties vormen onderdeel van het Meetnet Vlinders van de Vlinderstichting.
- De Werkgroep Steenuilen houdt een overzicht bij van het jaarlijkse broedsucces in de nestkasten die zij in beheer heeft. Het voornemen is om deze gegevens via Waarneming.nl te registreren, zodat ze ook in de Nationale Flora en Fauna Database (NDFD) worden opgenomen.
- De Akkervogelwerkgroep inventariseert patrijzen in samenwerking met de Capreton, Stichting Landschapsbeheer Gelderland, en Sovon.
- De Werkgroep Natuurwandelingen verzorgt wandelingen om zo algemene kennis over natuur onder de aandacht van de leden te brengen zodat kennisuitwisselingen tussen leden wordt bevorderd.
- De Werkgroep Kleine Marterachtigen inventariseert met behulp van wildcamera's kleine marterachtigen in de Bommelerwaard. De camera legt ook andere (zoog)dieren vast. De waarnemingen worden ingevoerd via Waarneming.nl. De gegevens worden daarnaast bijgehouden in een eigen informatiesysteem, waarmee ook beperkte toegang kan worden verstrekt aan derden. Het jaarverslag wordt gedeeld met partners zoals de landelijke Zoogdiervereniging en met terreinbeherende organisaties die vaak toestemming hebben verleend om in hun gebieden onderzoek te doen.

Vogelatlas Bommelerwaard

In 2025 wil de Natuurwacht Bommelerwaard een Vogelatlas Bommelerwaard uitgeven. Deze zal vergelijkbaar zijn met de Vogelatlas van Nederland, uitgebracht door Sovon in 2018. In drie jaar (2022-2024) zullen in de Bommelerwaard alle vogels geteld worden in zowel het broedseizoen als het winterseizoen. Bijzonder aan een vogelatlas is dat het gehele gebied onderzocht wordt. Niet alleen natuurgebieden, maar bijvoorbeeld ook dorpen, industrieterreinen, weilanden, etc. Met behulp van LiveAtlas worden alle kilometerhokken in de Bommelerwaard geteld. Daarnaast worden extra inventarisaties uitgevoerd. De gegevens zullen worden verwerkt met hulp van Sovon. De resultaten worden in boekvorm uitgebracht, met de intentie die in eigen beheer uit te geven in het jubileumjaar 2025. Hiervoor is budget gereserveerd.

Zaltbommel, 09-01-2023

Besproken in de bestuursvergadering van: 09-01-2023

Vastgesteld op de jaarvergadering: 22-3-2023, te Zaltbommel